

13.04.2020

TAOTLUS ERAÜDLHARIDUSKOOLIDE TOETAMISEKS ERIOLUKORRAS

Seoses eriolukorra kehtestamisega ja koolimajade sulgemisega on eraüldhariduskoolid sattunud keerulisse majanduslikku olukorda, mistõttu Eesti eraüldhariduskoolisid koondavad katusorganisatsioonid Eesti Eraüldhariduskoolide Ühendus, Eesti Kristlike Erakoolide Liit ja Eesti Vabade Waldorfkoolide- ja lasteadeade Ühendus esitavad ühispöördumise erakorralise riigiabi meetme väljatöötamiseks eraõppeasutuste pidajatele.

Erakooliseadus ei võimalda õppemaksu ja pakutava haridusteenuse sisu (õppekava, rühmaõpe jms) aasta keskel muuta, mistõttu kehtestavad kõik erakoolid nii õppemaksud kui selle eest pakutavad teenused terveks õppeaastaks korraga. Õppemaks eesootavaks õppeaastaks arvutatakse välja lähtudes sellest, millised on vastuvõetud õpilaste, õppekohtade ja klassikomplektide arvust tulenevalt erakooli reaalsed kulud vastavaks õppeaastaks (õppehoone kulud, tööjõukulud, õppematerjalide kulud, tugifunktsioonide kulud jne) ja mis kõik on otseselt seotud antava hariduse sisuga.

Kuna üle 80% erakooli kuludest moodustavad tööjõukulud ja õppehoonete pidamise kulud, siis erakooli kulud kokku ei muutu valdavas osas sellest, kas õppetöö toimub tavaõppel või distantsoõppel. Küll aga mõjutavad erakooli majanduslikku seisu oluliselt täiendavad tegevused ja teenused, mille abil hangitakse erakooli pidajate poolt lisavahendeid püsikulude katmiseks ja kooli jätkusuutlikkuse tagamiseks (kooliruumide väljaüürimine, koolituste läbiviimine, tasuliste tugiteenuste pakkumine, tulutoov tegevus eelkoolides ja huviringides jms).

Eriolukorra ajaks suletud koolimajade puhul on nende teenuste osutamine võimatu ja see põhjustab ootamatult järsult koolipidaja rahalise seisundi halvenemise nii lühemas kui pikemas perspektiivis. Peamised murekohad seoses eriolukorra kehtestamisega on seega alljärgnevad:

- Osutatavate teenuste tulude ärajäämine

Koolimajade sulgemisega pidid koolid annulleerima kõik märtsiks, aprilliks ja maiks broneeritud ruumide/rajatiste renditellimused (ruumide rent, ürituste läbiviimine, koolituste jms korraldamine jne). Suuremat infrastruktuuri omavate koolide jaoks on tegemist suhteliselt olulise tuluallikaga ja suurte summadega (mõnel koolil suisa kümned tuhanded eurod kahe ja poole kuu jooksul).

- Sisseostetud teenuste kulud ja muud püsikulud

Koolimajade sulgemisega jätkuvad mitmed kululiigid, mida ei õnnestu mingil põhjusel nii operatiivselt annulleerida (sisseostetud infrastruktuuri teenuste peatamine jms). Samuti on probleemiks tühjalt seisvate ruumide, rajatiste ja seadmete kulu, mida ei saa tavapäraste teenuste või õppemaksu tuluga katta ja mida ei kaeta ka haridustoetustega (huvikeskuse ruumid, eelkoolide ruumid, koolimajades asuvad spordirajatised jne). Üheks oluliseks komponendiks on kooliruumide pidamise kulu (rent või amortisatsioon, mida ei kaeta tegevuskulude toetusega, laenu ja intressimaksed koolimajade renoveerimise ja ehitamise eest jmt) ja teine komponent on vältimatud kommunaalkulud (tehnosüsteemide ja üledelektri kulu, basseinitehnika kulu vms).

- Praegu ilma reaalse tööta olevate töötajate tööjõukulud

Osadele kooli tegevusega igapäevaselt seotud inimestele pole praegu tööd anda (koolitädid, valvurid, administraatorid, kokad jne), aga tööjõukulud on suures ulatuses ikka vaja katta. Lisaks on mitmete töötajate palgakulu kaetud kooli igapäevase tegevusega vahetult seotud muude teenuste osutamisega (pikapäevarühmad, eelkoolirühmad, huviringid jne), aga hetkel teenuste osutamist ei toimu ja nende tegevuste peale ei laiene haridustoetus ega tegevuskulude toetus. Samas on koondamine ja palga vähendamine võimatu, sest neid inimesi on taas koheselt vaja kui kool saab oma tavapärase tegevust jätkata. Lisaks sellele on HTM 03.04.2020 saatnud KOV koolivõrku laiali juhendmaterjali haridusasutuste töö ja palgakorralduse kohta eriolukorras. Isegi kui erakoolid saaksid riikliku toetusega mitte seotud tugifunktsioonide osas palgakärpeid ja/või koondamisi tehnilises mõttes teha, siis oleks see nendes oludes mõeldamatu.

Kindlasti saavad paljud pered lähikuudel mõjutatud majanduskeskkonnas toimuvast. Tuginedes 10 aasta taguse majanduskriisi mõjudele ja kogemusele ning juba tänaseks selgunud aprillikuiste õppemaksude laekumise vähenevale numbrile võrreldes varasemate kuudega, võib eeldada ca 10-15% erakoolidega seotud perede puhul ajutiste raskuste tekkimist. See väljendub erakoolide jaoks õppemaksude oluliselt kehvemas laekumises, õppetootuste arvu suurenemises ja õpilaste arvu vähenemises. Peamised murekohad seoses sellega on alljärgnevad:

- Laekumata jäävad õppemaksud ja muud tasud

Suur hulk peresid on juba tänaseks olulisel määral pihta saanud, mõnes peres on suisa mõlemal vanemal palka vähendatud või vanemad töötuks jäänud. Juba täna võime märgata 10-15% ulatuses maksedistsipliini halvenemist ja võib oodata selle süvenemist. Õpilaste ja koostöölepingute hoidmiseks oleks vaja teha maksegraafikuid, õppetootusi jne, aga ühelgi erakoolil ei ole sellises mahus omavahendite varusid ja võimalusi. Pealegi teeb massiline õppemaksude tagasiarvestamine olukorra kooli jaoks rahaliselt veelgi raskemaks ning tekib nõ lumepalli efekt, mis arvutuslikult peaks viima õppemaksude tõusuni järgmiseks õppeaastaks. See aga ei ole praeguses majandusolukorras võimalik ja süvendab vaid kriisi.

- Olemasolevate koostöölepingute lõpetamine ja õpilaste arvu järsk vähenemine

Paljudel peredel on seis selline, et nad ei näe ka lähitulevikus olukorra paranemist (nt perefirma pankrot vms) ja nad on sunnitud siiski koostöölepingu lõpetama. See toob aga kaasa taaskord nn lumepalliefekti, sest lahkuvate õpilastega väheneb lisaks õppemaksule ka haridustoetuse raha ja see viib taas olemasolevate lapsevanemate õppemaksukoormuse tõusuni. Kui aga õppemaksulagi on vastas, siis on kool lõhkise küna ees, et kuidas puuduvaid rahalisi vahendeid katta.

- Uute koostöölepingute sõlmimine

Majanduslik olukord on tekitanud selle, et paljud uue pered ei julge enam planeeritud või juba kokkulepitud koostöölepingut erakooliga sõlmida, sest kardavad võimalikke makseraskusi. Eriti valusalt puudutab see 1.klassi astumist ja klassikomplektide planeerimist (eriti halb on see, kui nt üks klassidest jääb poolikuks). See sunnib koolisid poolikut klassikomplekti mitte avama või vahepealseid klasse kokku tõstma ja mahu vähenemine toob taas kaasa üldise võimekuse vähenemise ning lisaks negatiivse surve kohalikele omavalitsuste koolidele, kes täna on arvestanud, et osa õpilasi alustab kooliteed erakoolides.

Erakooli pidajad on kasumit mittetaotlevad organisatsioonid, mistõttu nii suuri varusid neil ei ole, et sellise mastaabiga olukordi omavahenditest katta. Sellega seoses taotleme erakorraliust riigiabi, et erakoolid ei peaks süvenevate probleemide korral kooli jaoks olulisi inimesi koondama, tublide õpilaste peredega koostöölepinguid lõpetama või eesootavat majandussurutist silmas pidades õppemaksu tõstma.

Riigiabi vajaduse väljaselgitamiseks saatsime kõikide katusorganisatsioonide poolt koolipidajatele välja küsimused, millega soovisime saada alljärgnevat informatsiooni:

- 1) Millised on eriolukorra kehtestamise tõttu ära jäänud muude teenuste tulud sellel õppeaastal (ruumide rent, koolituste korraldamine, tasulised huvitegevused jne)?
- 2) Millised on eriolukorra kehtestamisega seotud kulud, millest ei saa distantsõppe perioodiks vabaneda (koolitädid, söökla personal, koristuspõhised vms)?
- 3) Millised on teie koolipidajal eriolukorrast tulenevalt prognoositavad makseraskused olemasolevatel peredel ja sellega kaasnevad vältimatud õppetoetused?
- 4) Millised on teie koolipidajal eriolukorraga kaasnevalt prognoositav õpilaste/koostöölepingute vähenemine uueks õppeaastaks?
- 5) Milliseid lisameetmeid oleks veel vaja rakendada koolide elujõulisena hoidmiseks?

Kuna andmete kokku kogumise võimalused olid ajalised väga piiratud ja erakoolide profiilid on üsna erinevad, siis oleme vastuste koondamisel kasutanud üldistust. See on mõneti ka otstarbekas, sest tegelikult baseerub ka kogu erakoolide riiklik rahastamine üldistatud mudelil ja kõikide erakoolide jaoks rakendatakse samu tingimusi (sõltumata kooli suuruselt, koolimajast, eripärast, tegelikest kuludest vms). Koolis toimuvad tegevused, funktsioonid ja kulud on kokkulepitud ühikule taandatuna väga üldises plaanis samad (juhtimine, õppekava, tugiteenused, õpikeskkonnale esitatavad nõuded jne). Seega ka riigiabi meetme rakendamisel on mõistlik lähtuda õpilaste arvust, sest kõik koolis toimuvad tegevused, tulud ja kulud taanduvad lõpuks õpilaste arvule (nt noorema ja vanema kooliastme eraldi õppejuhtide kulu 300 õpilasega koolis on õpilase kohta sama, mis kogu kooli ühise õppejuhi kulu 150 õpilasega koolis jne). Õpilasepõhise toetusmäära väljaselgitamisel on aluseks võetud see, et saamata jäänud tulude all ei näidata neid teenuseid, mis on kaetud haridustoetusega, tegevuskulude toetusega ja õppemaksuga (nt saamata jäänud tulude all saab arvestada koolituste ja muude tasuliste tugiteenuste osutamist, aga mitte õppematerjalide müüki või vanematelt laekumata jäänud summasid). Kulude alla saab liigitada aga vaid need kulud, mis ei ole kaetud haridustoetusega, tegevuskulude toetusega või õppemaksuga (nt ei saa näidata siin all õppevahendite kulusid, mis on kaetud osaliselt pearahaga või kommunaalkulusid, mis on osaliselt kaetud tegevuskulude toetusega).

Kogutud andmete tulemusel selgus alljärgnev:

- 1) Ajutiste majandusraskuste ületamiseks (saamata jäänud tulude ja vältimatute püsikulude katmiseks) oleks üldistatult vajalik rakendada erakoolidele õpilasepõhiselt täiendavat haridustoetust **ca 55 eurot õpilase kohta kuus**.
- 2) Eriolukorrast tulenevalt on lähikuudel oodata enam kui 10% õpilaste puhul olulisi makseraskusi, mis viib õppetoetuste arvu ja summade järsu suurenemiseni.
- 3) Eriolukorrast tulenevalt on uueks õppeaastaks oodata enam kui 10% õpilaste lahkumist, mis viib õppekoha maksumuse ja rahaliste vahendite defitsiidi järsu tõusuni. Siinkohal on oluline silmas pidada seda, et makseraskuste tõttu vähenenud õpilaste arv mõjutab lisaks õppemaksude vähenemisele ka kogu järgmise kalendriaasta erakoolide haridustoetuste summat, sest selle aluseks on õpilaste arv EHIS-s 10.novembri sisuga.

Ülaltoodust tulenevalt pakume riigiabi meetme osas omapoolse ettepanekuna välja kaks lähenemist:

1) UNIVERSAALNE

Rakendada esimesel etapil (märtsi keskpaik kuni juuni lõpp) õpilasepõhist täiendavat haridustoetust, mis oleks **55 eurot õpilase kohta kuus**.

See väldiks olulisel määral kõikide koolipidajate ja ministeeriumi täiendavat halduskoormust riigiabi meetmete rakendamisel. Kuna ka tänased haridustoetused on fikseeritud õpilasepõhiselt sõltumata kooli asukohast, suurusest ja eripärast, siis oleks täiendava toetuse puhul rakendatud sarnast põhimõtet. Täiendava toetuse vormistus võib sarnaneda senisele haridustoetuste eraldamisele (koondnimekirja kinnitamisega).

2) TAOTLUSPÕHINE

Kui universaalne lähenemine on mingil põhjusel komplitseeritud, siis võiks iga kool esitada omapoolse taotluse koos detailse nimekirjaga:

1) Konkreetselt osutamata jäänud teenused ja samata jäänud tulud, mis ei ole kaetud teiste tululiikidega (haridustoetus, tegevuskulude toetus, õppemaks)

2) Konkreetsed püsikulud, millest kool ei saa loobuda, aga millele ei ole eriolukorras katteallikat (huvitegevus, tugiteenused jms)

Mõlema variandi puhul saab HTM rakendada kaalutusõigust, kui suures ulatuses toetust on võimalik eraldada ja määrata eraldi, millised on toetuse eraldamise protseduurid. Erakoolide ühenduste ettepanek see, et kõikide erakoolide puhul rakendatakse samu põhimõtteid. Antud ettepaneku juures ei ole arvestatud lasteaedade ja lastehoidude ning huviharidustegevuste toetustega. Selles osas loodame vastavate katusorganisatsioonide poolt esitatud taotlustele.

Ühtlasi teeme praegust olukorda silmas pidades alljärgnevad täiendavad ettepanekud:

- 1) Esimeses etapis (märtsi keskpaik kuni juuni lõpp) rakendada riigiabi selle õppeaasta majandusraskuste ületamiseks (saamata jäänud tulude ja vältimatute püsikulude katmine perioodil märtsi keskpaik kuni juuni lõpp).
- 2) Teises etapis (september-detsember) rakendada riigiabi järgmise õppeaasta majandusraskuste ületamiseks (makseraskused, õppetoetused, õpilaste arvu vähenemine). Kooli vahetus on peredele emotsionaalselt raske, mistõttu vanemad jätavad koolivahetuse viimaseks võimaluseks ja sellest tulenevalt on praegu reaalselt olukorda sügisel raske hinnata.
- 3) Suvekuude (juuli-august) üleelamiseks nihutada haridustoetuste 2.osamakse 5.juuli peale.
- 4) Rahavoolistesse raskustesse sattunud erakoolipidajate aitamiseks leppida Maksu- ja Tolliametiga kokku paindlikud maksuvõlgade ajatamise võimalused.

Täname senise hooliva ja konstruktiivse koostöö eest erakoolide murede mõistmisel ning jääme lootma riigiabi meetme rakendamisele.

Lugupidamisega

Ahto Orav
Eesti Eraüldhariduskoolide Ühenduse juhatuse liige

Tarvo Siilaberg
Eesti Kristlike Erakoolide Liidu juhatuse liige

Anne-Lii Kerge
Eesti Vabade Waldorfkoolide- ja lasteaedade Ühenduse juhatuse liige